

Т. О. Костюк,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ

СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Актуальність проблеми. Соціально-екологічна складова згідно принципів сталого розвитку є найважливішою складовою не лише економічної безпеки сільського господарства, але й усієї національної економіки, що додатково підкреслюється 13 статтею Конституції України, де серед іншого зазначено, що Україна є соціальною державою і «державна забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки і людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю» [1]. Підвищення рівня економічної безпеки на усіх рівнях національної економіки неможливе без соціальної та екологічної захищеності населення у містах та селах нашої країни, але на сьогодні існує недостатньо сформоване наукове підґрунтя для кількісного визначення цих стратегічних індикаторів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науковці, які причетні до формування загальної теорії соціальної безпеки (М. Діба, Л. Ільчук, В. Кириленко, Є. Крихтін, Е. Лібанова, О. Новікова, Ю. Олениченко, О. Палій, С. Пирожков, Г. Сілласте, В. Серебряніков, С. Синчук, О. Хомра, А. Хлоп'єв, П. Шевчук та інші [2–8]), не пов'язували свої дослідження із екологічними проблемами розвитку сільських територій. І незважаючи на досить велику кількість публікацій у сфері сталого розвитку та економічної безпеки (О. Новікова, О. Амоша, В. Антонюк [9], Ю. Харазішвілі, В. Дронь, В. Ляшенко [10–11], В. Залізко [12–13] та ін.), дослідження соціальної та екологічної складових економічної безпеки сільського господарства залишилися недостатньо висвітленими у науковій літературі.

Мета та завдання дослідження. Основна мета роботи полягає у науковому обґрунтуванні та кількісній оцінці соціально-екологічної складової економічної безпеки сільського господарства на основі методології інтегрального оцінювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальна, економічна та екологічна безпека досліджувалися у провідних наукових центрах України та світу. У науковій літературі зустрічається значна кількість тлумачень сутності процесу забезпечення соціального захисту сільського населення, зокрема, ми поділяємо думку М. Єрмошенка [2], згідно якій на економічну безпеку все більше впливає здатність забезпечити ефективний розвиток вітчизняної соціальної сфери.

Також можна погодитись з думкою, що «...невід'ємною складовою економіки є соціально-гродова сфера. У її центрі – людина з її насущними потребами, інтересами, рівнем життя. У той же час саме людина є і головним елементом продуктивних сил суспільства, від рівня мотивації її праці багато в чому залежить успіх економічних і соціальних реформ» [14, с. 206].

Такий підхід дозволяє на теоретичному рівні оцінити становище соціальної інфраструктури сільських територій, враховуючи їх деградацію, низькі доходи сільського населення, демографічні та екологічні проблеми, що робить це дослідження не лише актуальним, а й нагальним, оскільки воно за сучасних умов має серйозний вплив на рівень економічної захищеності сільського господарства.

Зупинимось детальніше на соціальній та екологічній складових та їх індикаторах економічної безпеки сільського господарства. Кожна складова має відповідний набір індикаторів, які можна віднести до *стимуляторів* (S) (збільшення яких бажано), або до *дестимуляторів* (D) (зменшення яких бажано).

Соціальна безпека сільського господарства може бути охарактеризована індикаторами, перелік яких не є взірцем та може бути змінений залежно від глибини та цілей дослідження (табл. 1).

Для однозначного оцінювання соціальної складової економічної безпеки сільського господарства аналітично визначимо інтегральний індекс, який забезпечуватиме методологічну єдність усіх показників. Дослідження методичних підходів до інтегрального оцінювання стану розвитку або безпеки виявило низку недоліків, які призводять до викривлених оцінок, тому застосовуються сучасні досягнення інтегрального оцінювання рівня безпеки [15], а саме:

– форма інтегрального індексу – *мультиплікативна* (1):

$$I_t = \prod_{i=1}^n z_{i,t}^{a_i}; \quad \sum a_i = 1; \quad a_i \geq 0, \quad (1)$$

де I – інтегральний індекс; z – нормований індикатор; a – ваговий коефіцієнт;

– метод нормування – *комбінований* (2):

$$S: z_i = \frac{x_i}{k_{\text{норм}}}, \quad D: z_i = \frac{k_{\text{норм}} - x_i}{k_{\text{норм}}}, \quad k_{\text{норм}} > x_{\text{max}}, \quad (2)$$

де x – значення індикатора; $k_{\text{норм}}$ – нормувальний коефіцієнт;

Індикатори соціальної безпеки сільського господарства*

1. Частка сільського населення (D).
2. Рівень безробіття (D).
3. Коефіцієнт економічної активності сільського населення (S).
4. Коефіцієнт депопуляції (D).
5. Сумарний коефіцієнт народжуваності у сільській місцевості, *проміле* (S).
6. Загальний коефіцієнт смертності, (число померлих на 1000 осіб наявного населення), *проміле* (D).
7. Нетто показник відтворення населення на 1 жінку (S).
8. Кількість лікарняних закладів у сільській місцевості, на 10000 осіб сільського населення (S).
9. Кількість самостійних лікарських амбулаторій та поліклінік, на 10000 осіб сільського населення (S).
10. Кількість фельдшерсько-акушерських пунктів, на 10000 осіб сільського населення (S)

* Джерело: сформовано автором.

– вагові коефіцієнти – *динамічні*: на основі застосування методу «Головних компонент» (3) та методу «Ковзної матриці» (Ю.М. Харазішвілі [12, с. 14-15]):

$$C_i \times D_i = \begin{pmatrix} d_{i1}c_{11} + d_{i2}c_{12} + \dots + d_{ij}c_{1j} \\ d_{i1}c_{21} + d_{i2}c_{22} + \dots + d_{ij}c_{2j} \\ \dots \\ d_{i1}c_{j1} + d_{i2}c_{j2} + \dots + d_{ij}c_{jj} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} w_1 \\ w_2 \\ \dots \\ w_j \end{pmatrix}, \quad a_i = \frac{w_i}{\sum w_i}, \quad (3)$$

де C – матриця абсолютних величин факторних навантажень; D – вектор-матриця дисперсій; a – вагові коефіцієнти; c і d – елементи матриць C і D ; w – результуючий вклад i -го індикатора в інтегральний індекс.

Дуже важливим є визначення вектора порогових значень індикаторів, які характеризують межу безпечного існування системи, на відміну від надто спрощених оцінок «не більше», «не менше». Для визначення вектора порогових значень й індикаторів використовується низка методів [11, 15], з яких найбільш доступним є метод « t -критерію», який полягає у побудові функції щільності ймовірності для заданої вибірки, розрахунку математичного очікування, середнього квадратичного відхилення, коефіцієнта асиметрії та розрахунку вектора порогових значень з використанням таблиці значень критерію Стюдента (t -критерію).

Отже, головна мета створення системи індикаторів – моніторинг стану складових безпеки сільського господарства (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка індикаторів соціальної безпеки сільського господарства*

Складові та індикатори	Рік							Вектор порогових значень
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Соціальна складова								
1. Частка сільського населення (D)	31,38	31,28	31,18	31,07	32,67	30,85	30,76	35;24;18;12
2. Рівень безробіття (D)	7,10	7,50	7,50	7,30	9,50	9,40	9,70	12;7;8,5;4,5;3,5
3. Коефіцієнт економічної активності сільського населення (S)	67,50	68,10	67,70	68,50	61,80	60,80	60,90	60;65;80;90
4. Коефіцієнт депопуляції (D)	1,561	1,460	1,403	1,441	1,488	1,620	1,763	1,2;1,05;1,0;0,9
5. Сумарний коефіцієнт народжуваності у сільській місцевості, <i>проміле</i> (S)	1,777	1,801	1,868	1,825	1,827	1,710	1,763	1,32;1,56;2,1;3
6. Загальний коефіцієнт смертності, (число померлих на 1000 осіб наявного населення), <i>проміле</i> (D)	18,733	17,902	17,839	17,837	17,283	18,018	17,783	15;11,3;6,8;3,1
7. Нетто показник відтворення населення на одну жінку (S)	0,843	0,854	0,890	0,871	0,871	0,808	0,720	0,9;1,05;1,15;1,2
8. Кількість лікарняних закладів у сільській місцевості, на 10000 осіб сільського населення (S)	0,543	0,333	0,268	0,114	0,104	0,074	0,063	0,8;1;1,4;1,6
9. Кількість самостійних лікарських амбулаторій та поліклінік, на 10000 осіб сільського населення (S)	3,440	2,956	2,988	0,911	0,591	0,525	0,468	1;2;3;4,8
10. Кількість фельдшерсько-акушерських пунктів, на 10000 осіб сільського населення (S)	14,934	12,484	11,553	14,154	13,295	13,205	13,133	12,5;14;15,5;18,2

* Джерело: складено за даними Держстату України та розраховано автором.

Отже, використовуючи для розрахунку інтегрального індексу оцінювання соціальної складової економічної безпеки сільського господарства су-

часні підходи [11, 15], отримаємо динаміку інтегрального індексу соціальної безпеки сільського господарства (рис. 1).

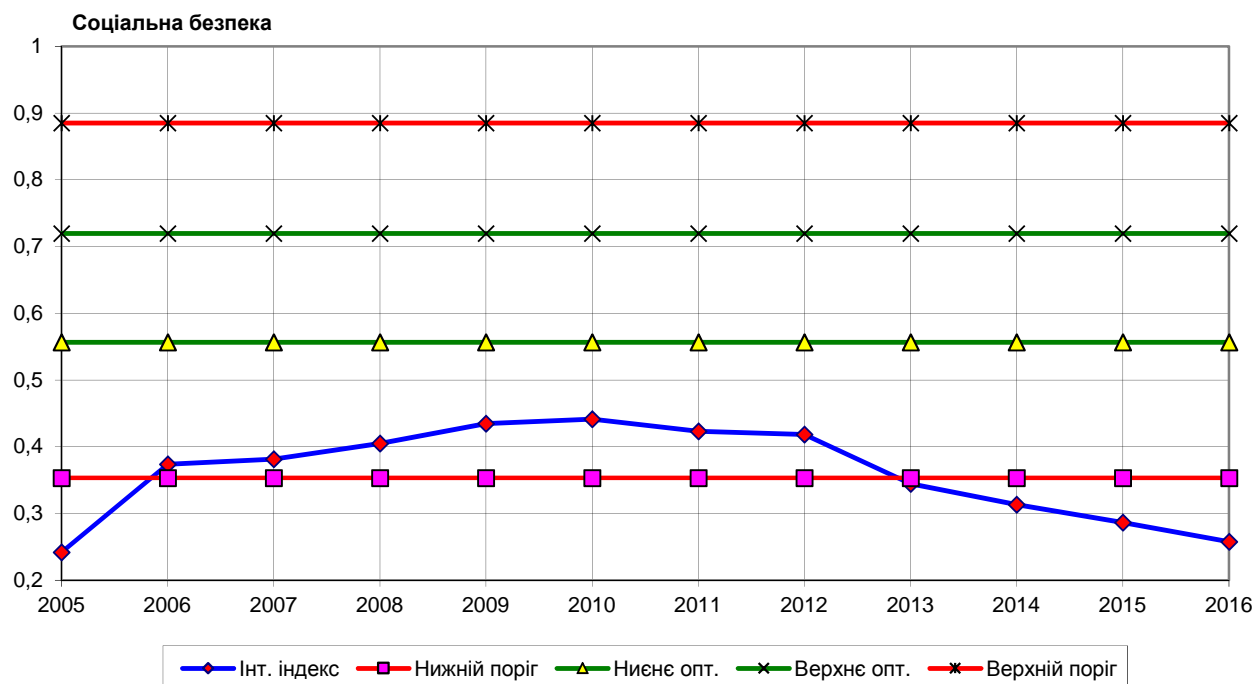

Рис. 1. Динаміка інтегрального індексу соціальної безпеки сільського господарства

Запропонований методологічний підхід інтегрального оцінювання рівня безпеки передбачає одночасне нормування як індикаторів, так і їхніх порогових значень, що дає можливість порівнювати в одному масштабі динаміку інтегрального індексу та інтегральних порогових значень, тобто ідентифікувати стан виробничої безпеки (див. рис. 1).

За аналізований період рівень соціальної безпеки сільського господарства тільки у 2006-2012 рр. знаходився між нижнім пороговим та нижнім оптимальним значеннями, тобто у передкризисній зоні, а з 2013 по 2016 р. – нижче нижнього порогового значення з негативною динамікою, що становить значну загрозу соціальній безпеці та свідчить про неефективне керування соціальною безпекою галузі. З 10 індикаторів соціальної безпеки 5 знаходиться нижче нижнього порогу, 4 – на грані нижнього порогу і тільки один – в оптимальній зоні – «Сумарний коефіцієнт народжуваності у сільській місцевості».

Отже, головною причиною низького інтегрального рівня соціальної безпеки сільського господарства України є перебування низки індикаторів нижче або на грані нижнього порога, а саме:

нижче нижнього порогу – коефіцієнт депопуляції (D); загальний коефіцієнт смертності, (число померлих на 1000 осіб наявного населення), *проміле* (D); нетто показник відтворення населення на одну жінку (S); кількість лікарняних закладів у сільській місцевості, на 10000 осіб сільського населення (S);

кількість самостійних лікарських амбулаторій та поліклінік, на 10000 осіб сільського населення (S);

на грані нижнього порогу – частка сільського населення (D); рівень безробіття (D); коефіцієнт економічної активності сільського населення (S); кількість фельдшерсько-акушерських пунктів, на 10000 осіб сільського населення (S).

Екологічна безпека сільського господарства. Враховуючи територіальні особливості розміщення сільських територій, спочатку розпочнемо дослідження проблем зміцнення екологічної безпеки селітебних та сільськогосподарських земель, які безпосередньо впливають на економічну безпеку сільських територій та країни загалом.

У XXI ст. економічні та екологічні проблеми у результаті глобалізаційних процесів створюють загрозу голоду та скорочення життя на всій планеті. Негативний антропогенний вплив на якість ґрунтів, висока інтенсивність господарювання, масова вирубка лісів, чорнобильська катастрофа, утворення міст та сіл «привидів» (спустошених у результаті спаду економічної діяльності або техногенних катастроф) призводять до серйозних еколого-економічних деформацій, які ослаблюють економічну безпеку України та сусідніх країн, що підтверджує актуальність та важливість досліджуваної тематики.

За часів Радянського Союзу в економіках його республік працювало олімпійське правило «вище, швидше, сильніше», яке в основному втілювалось у зростанні валового внутрішнього продукту. Вважа-

лось, чим більше буде розорано та посіяно, і в результаті зібрано урожаю, тим швидше наступить комунізм і покращиться добробут населення. Проблеми екології, що стосуються якості земель, історичної їх цінності, не були тоді на першому плані, і навіть сьогодні вони розглядаються виключно у теоретичній площині. Так само як за часів фашистської окупації вивозили ешелонами український родючий чорнозем, сьогодні, щоправда, в інший спосіб знищується віковий капітал України – родюча земля. Останнім часом спостерігається «варварське» ставлення до земель сільськогосподарського призначення та селітебних сільських територій, яке не підлягає логічному поясненню.

Нагадаємо, що поняття «селітебна територія» застосовується до тих земель, на яких розміщуються житлові квартали, ділянки культурно-побутових та суспільних будівель, зелені насадження суспільного призначення, вулиці, площі тощо. Дослідження у цій сфері частіше проводяться для міських територій, оскільки там антропогенний вплив є більш значним внаслідок високої концентрації населення.

Серед досліджень агроекологічного стану ґрунтів сільських селітебних територій варто відзначити дослідження Інституту агроекології і природокористування НААН України, де колективом авторів (О. Фурдичко, Н. Макаренко, Н. Палапа [16]) було висвітлено деякі аспекти екологічного стану сільських селітебних територій України. Зокрема, ними встановлено, що у більшості особистих селянських господарств на присадибних земельних ділянках вміст фосфору та обмінного калію у ґрунті значно перевищує нормативні показники (у середньому в 5-10 разів), а вміст гідролізованого азоту, навпаки, є

недостатнім і коливається у межах від низького до дуже низького рівнів.

Для вирішення екологічних проблем останнім часом відбулася активізація кредитних операцій серед сільських жителів та підприємців, що деякими вченими вважається позитивною ознакою і можливим шляхом до економічного зростання та розширення середнього класу на селі (мова йде про так звані «теплі кредити»). Але більшість відсоткових кредитних ставок коливаються від 2 до 4% на місяць і, враховуючи страхові внески та інші виплати, отримуємо, що за 2 роки користування такими кредитами переплата складатиме майже 100% суми кредиту. Невигідність вітчизняного кредитування підтверджується даними Державного управління статистики, згідно якого учасниками фінансово-кредитних відносин є лише 13,6% провідних сільськогосподарських приватних підприємців (21,8% респондентів вважають, що не зможуть повернути отриманий кредит [12]).

Ми розділяємо думку В. Залізка [13] щодо використання однакових методів вирішення соціальних проблем для всіх населених пунктів України не є доцільним, це так само як розробляти їх для кожного окремо. Найоптимальнішим способом зміцнення економічної безпеки сільського господарства є виокремлення характерних соціо-еколого-економічних загроз, які пропонується оцінювати за методологією інтегрального оцінювання з позицій економічної безпеки [15].

Екологічну безпеку сільського господарства пропонується оцінювати за такими індикаторами та розрахованими пороговими значеннями (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка індикаторів екологічної безпеки сільського господарства*

Складові та індикатори	Рік							Вектор порогових значень
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Екологічна складова								
1. Рівень удобреної площі мінеральними добривами, % (S)	2,175	1,988	2,134	2,200	2,200	2,500	2,841	3,5;7;14;33,5
2. Рівень удобреної площі органічними добривами, % (S)	60,819	75,718	78,102	80,900	81,800	80,800	79,812	30;50;70;100
3. Рівень господарського освоєння земель, % (S)	68,886	68,855	68,820	68,803	68,779	70,792	72,863	68;69;75;80
4. Рівень розораності території, % (D)	53,81	53,85	53,88	53,89	53,90	53,92	53,93	52;30;17;10
5. Рівень розораності с.-г. земель, % (D)	78,11	78,20	78,29	78,33	78,37	76,16	74,02	71,5;50;30;20

* Джерело: складено за даними Держстату України та розраховано автором.

Отже, використовуючи для розрахунку інтегрального індексу оцінювання екологічної складової економічної безпеки сільського господарства су-

часні підходи [11, 15], отримуємо динаміку інтегрального індексу екологічної безпеки сільського господарства (рис. 2).

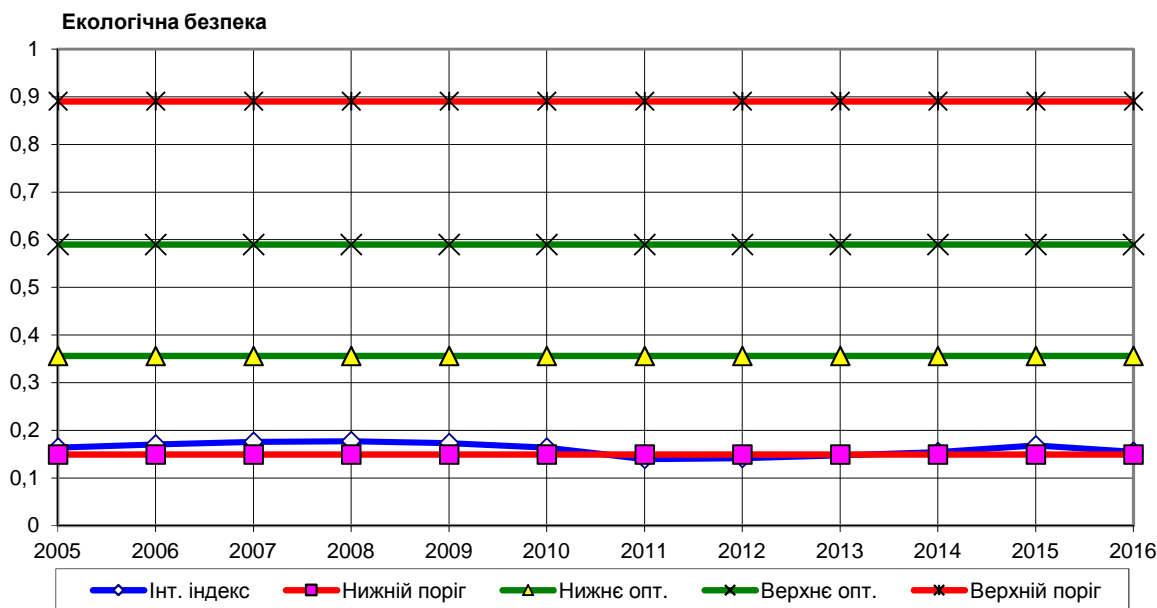

Рис. 2. Динаміка інтегрального індексу екологічної безпеки сільського господарства

Джерело: побудовано автором.

За результатами розрахунків рівень екологічної безпеки сільського господарства за 12 років знаходиться практично у стабільному передкризовому стані – на рівні нижнього порогового значення, що говорить про повну бездіяльність керівництва в екологічній сфері сільського господарства, про що засвідчує динаміка індикаторів екологічної безпеки. З 5 індикаторів екологічної безпеки 3 знаходяться у критичній зоні – нижче нижнього порогового значення: рівень удобреної площі мінеральними добривами, % (S); рівень розораності території, % (D); рівень розораності сільськогосподарських земель, % (D).

Виконуючи наступний етап інтегральної згортки порогових значень (табл. 4) та індикаторів за формулою (4), отримаємо динаміку інтегрального індексу соціально-екологічної безпеки сільського господарства (рис. 3).

$$I_{\text{соц.-екол},t} = I_{\text{соц},t}^{a_{1,t}} \times I_{\text{екол},t}^{a_{2,t}}, \quad (4)$$

де $I_{\text{CEE},t}$ – інтегральний індекс соціально-екологічної безпеки; $I_{\text{соц},t}^{a_{1,t}}$ – інтегральний індекс соціальної безпеки; $I_{\text{екол},t}^{a_{2,t}}$ – інтегральний індекс екологічної безпеки; $a_{1,t}$, $a_{2,t}$ – вагові коефіцієнти.

Таблиця 4

Вектори порогових значень складових соціально-екологічної безпеки сільського господарства України*

Окремі складові	Нижнє порогове	Нижнє оптимальне	Верхнє оптимальне	Верхнє порогове
Соціальна	0,353322	0,556335	0,719613	0,885244
Екологічна	0,202793	0,432502	0,646857	0,921112
Соціально-екологічна безпека	0,272614	0,494609	0,684663	0,901820

Джерело: розраховано автором.

Отже, для соціально-екологічної безпеки сільського господарства України 12 індикаторів з 15 (майже 80%) становлять загрозу безпечного існування. На поліпшення стану цих індикаторів у першу чергу має бути спрямована стратегія розвитку соціально-екологічної безпеки сільського господарства.

Відомо, що однією з найголовніших складових інфраструктури будь-якої системи є її **енергетична**

складова. Наявність електропостачання відкрила широкі можливості використання сучасних науково-технічних винаходів, що спростило виконання багатьох видів сільськогосподарських робіт та покращило побутові умови проживання сільського населення. Проте слід зазначити, що на сьогоднішній день електрична енергія на сільських територіях використовується не повною мірою.

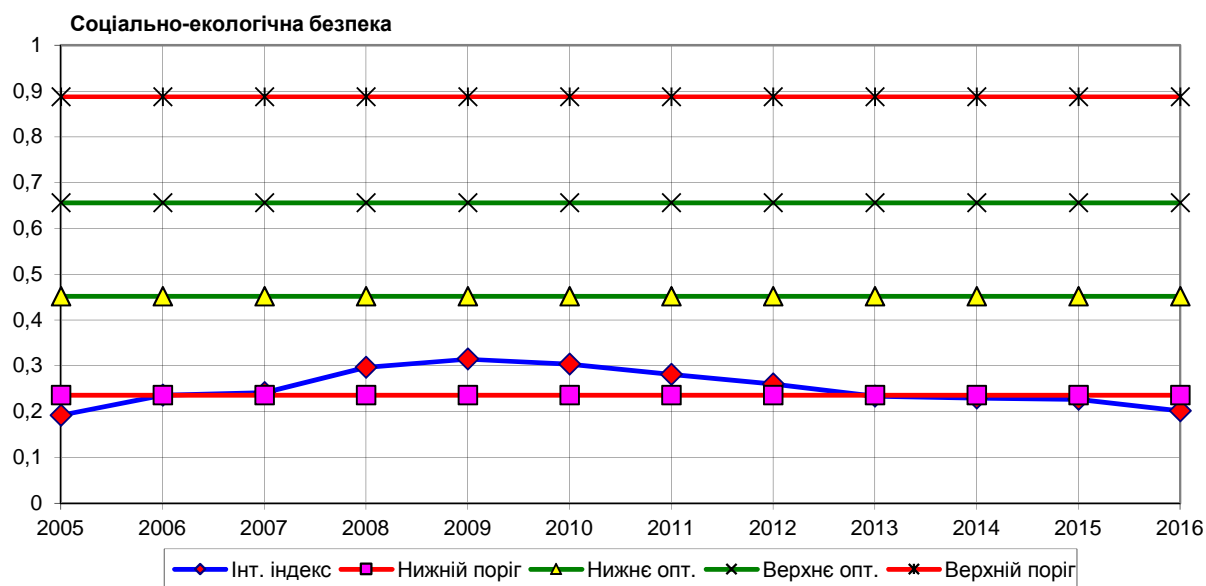

Рис. 3. Динаміка інтегрального індексу соціально-екологічної безпеки сільського господарства

Так, наприклад, опалення споруд та підігрів води відбуваються шляхом затрат енергії згорання природного газу чи твердого палива (дров, вугілля, брикету і т.д.), що мають гірші показники коефіцієнта корисної дії і високі закупівельні ціни. Більше того, держава невиправдано витрачає бюджетні кошти на газифікацію сіл, незважаючи на те, що останніми роками виникало ряд політично-газових та військових проблем, зростали ціни на природний газ і нафтопродукти, тому варто більш інтенсивно використовувати електроенергію.

При цьому потрібно враховувати, що на території України (до останнього часу) електроенергія вироблялася з надлишком і тому, доцільно шукати інноваційні способи збільшення інтенсивності та ефективності використання електричної енергії на сільських територіях. Зокрема, доцільно збільшити пільги на електроенергію у сільській місцевості, що стимулюватиме приватний бізнес активніше відкривати в межах сільських територій несільськогосподарські підприємства, які вимагають значних затрат електроенергії, що позитивно вплине на зниження сільського безробіття та надасть поштовх економіці сільських територій.

Враховуючи, що на більшості сільських територій України найбільш поширеним є аграрне виробництво, де у зв'язку зі створенням сучасних автоматизованих комплексів з використанням комп'ютерних технологій кількість людей, які задіяні в сільськогосподарському виробництві, зменшилась у рази. Так, приватному підприємцю за наявності сучасної техніки достатньо вісьмох працівників для обслуговування більше 5000 га орних земель. Тобто, скупивши (чи взявши в оренду) землі сільських територій одного села роботу отримає до 1% населення. Однією з відповідей на питання, що робити решті 99%, можливо, є модернізація сільської системи складських приміщень, ангарів та заготі-

вельних контор, а також створення на таких сільських територіях пунктів з переробки виробленої продукції, на яких буде розміщено сушильне, охолоджувальне, сортувальне обладнання тощо.

Отже, як перспектива подальших досліджень, потребує врахування індикаторів енергетичної безпеки сільського господарства в екологічній складовій. Для соціальної складової потрібно врахування індикаторів рівня життя, тіньової зайнятості, тіньової заробітної плати та ін.

Висновки.

1. Для ідентифікації рівня соціальної та екологічної складових економічної безпеки у галузі сільського господарства розроблено перелік індикаторів, які характеризують окремі сфери економічної діяльності: для соціальної – 10 індикаторів; для екологічної – 5 індикаторів. Наведений перелік не є взірцем та може бути змінений залежно від глибини та цілей дослідження.

2. Для кожного індикатора розраховано вектор порогових значень (нижній поріг, нижнє оптимальне, верхнє оптимальне, верхній поріг) з урахуванням досвіду економічно розвинених країн за методом «t - критерію», що дозволило визначити головні загрози безпечного існування економічної системи – соціально-екологічної безпеки сільського господарства України. Для соціально-екологічної безпеки сільського господарства України 12 індикаторів з 15 (майже 80%) становлять загрозу безпечного існування.

3. Проведено ідентифікацію стану соціально-екологічної безпеки сільського господарства України, що визначає ефективність функціонування, з використанням сучасної методології інтегрального оцінювання, а саме: форма інтегрального індексу – мультиплікативна; метод нормування – комбінований; вагові коефіцієнти – динамічні. Дослідження засвідчує вкрай незадовільний стан соціальної та

екологічної безпеки сільського господарства та потребує негайних заходів щодо їх пом'якшення або усунення.

4. Впровадження системи моніторингу і рейтингування соціо-еколого-економічної ефективності діяльності сільськогосподарських виробників дозволить виявити чинники, які сприяють або перешкоджають досягненню сталого розвитку, розробити заходи щодо підвищення ефективності функціонування суб'єктів сільського господарства та визначити пріоритетні завдання для посилення економічної безпеки сільських територій.

Література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141. 2. **Ермошенко Н.Н.** Определение угрозы национальным интересам в финансово-кредитной сфере / Н.Н. Ермошенко // Економіка України. – 1999. – № 1. – С. 4–12. 3. **Новікова О. Ф.** Соціальна безпека: організаційно-економічні проблеми і шляхи вирішення / О. Ф. Новікова. – Донецьк : ІЕП НАН України, 1997. – 460 с. 4. **Силласте Г.** Социальная безопасность в системе внутренней безопасности общества и механизм ее обеспечения / Г. Силласте // Национальная безопасность и геополитика России. – 2001. – № 4–5. 5. **Пирожков С. І.** Концептуальні підходи до формування системи національної безпеки України. Проблеми національної безпеки [Електронний ресурс] / С. І. Пирожков // Стратегічна панорама. – 2003. – № 1. – С. 93–106. 6. **Шевчук П. І.** Соціальна політика / П. І. Шевчук. – Львів : Світ, 2003. – 400 с. 7. **Лібанова Е.** Ринок праці та соціальний захист : навч. пос. із соц. політики / Е. Лібанова, О. Палій. – К. : Основи, 2004. – 491 с. 8. **Хомра О.У.** Соціальна безпека: виклики, загрози, критерії / О. У. Хомра, Т. Є. Русанова // Стратегічна панорама. – 2004. – № 1. – С. 73–78. 9. **Сталий** розвиток промислового регіону: соціальні аспекти : моногр. / Новікова О.Ф., Амоша О.І., Антонюк В.П. та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2012. – 534 с. 10. **Харазішвілі Ю.М.** Адаптивний підхід до визначення стратегічних орієнтирів економічної безпеки України / Ю.М. Харазішвілі, В.Є. Дронь // Економіка України. – 2014. – № 5. – С. 28–45. 11. **Модернізація** економіки Донецької області: стратегічні сценарії реалізації з позицій сталого розвитку до 2020 року: наук. доп. / Ю.М. Харазішвілі, В.І. Ляшенко, Л.Л. Шамілева, Ю.І. Жихарева; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Київ, 2016. – 119 с. 12. **Залізко В. Д.** Методика оцінювання економічної безпеки сільських територій / В. Д. Залізко, В. І. Мартиненков // Економіка України. – 2016. – № 1 (650). – С. 19–34. 13. **Залізко В. Д.** Сільські території України: стратегічні пріоритети розвитку в контексті зміцнення економічної безпеки : [монографія] /

В. Д. Залізко; Національний ун-т ДПС України. – Ірпінь: Видавництво НУДПСУ, 2014. – 502 с. 14. **Харазішвілі Ю.М.** Теоретичні основи системного моделювання соціально-економічного розвитку України : монографія / Ю.М. Харазішвілі. – Київ: ТОВ «Поліграф-Консалтинг», 2007. – 324 с. 15. **Харазішвілі Ю.М.** Проблеми інтегрального оцінювання рівня економічної безпеки держави / Ю.М. Харазішвілі, Є.В. Дронь // Банківська справа. – 2015. – № 1 (133). – С. 3–21. 16. **Фурдичко О. І.** Екологічний стан сільських селітебних територій України / О. І. Фурдичко, Н. А. Макаренко, Н. В. Палапа // Вісник аграрної науки. – 2009. – № 8. – С. 5–9.

Костюк Т. О. Соціально-екологічна складова економічної безпеки сільського господарства

За сучасною методологією проведено інтегральне оцінювання рівня соціально-екологічної безпеки сільського господарства України, що засвідчує вкрай незадовільний (критичний) стан соціальної безпеки та передкризовий стан екологічної безпеки. Виявлено загрози в кожній складовій та розраховано вектор порогових значень з урахуванням досвіду економічно розвинених країн.

Ключові слова: соціальна безпека, екологічна безпека, індикатори, інтегральний індекс, загрози.

Костюк Т. А. Социально-экологическая составляющая экономической безопасности сельского хозяйства

По современной методологии проведена интегральная оценка уровня социально-экологической безопасности сельского хозяйства Украины, что свидетельствует о крайне неудовлетворительном (критическом) состоянии социальной безопасности и предкризисном состоянии экологической безопасности. Выявлены угрозы в каждой составляющей и рассчитан вектор пороговых значений с учетом опыта экономически развитых стран.

Ключевые слова: социальная безопасность, экологическая безопасность, индикаторы, интегральный индекс, угрозы.

Kostiuk T. The socio-ecological component of the economic security of agriculture

According to modern methodology, an integral assessment of the level of social and ecological safety of Ukraine's agriculture is carried out, which indicates an extremely unsatisfactory (critical) state of social security and a pre-crisis state of environmental security. Threats in each component are identified and a vector of threshold values is calculated taking into account the experience of economically developed countries.

Keywords: social security, environmental safety, indicators, integral index, threats.

Стаття надійшла до редакції 31.08.2017

Прийнято до друку 12.09.2017